

PEST, I. félév.

16. szám.

Ápril 16. 1868.

Megjelenik a lap minden héten egyszer, esütörtökön. Előfizetési ár: helyben fölévő 1 forint 31. A pályázatok beigatásáért tíz sorig minden egyszeri Az előfizetési pénzeket, valamint a lapba szánt kéziratokat kr., egész évre 2 forint 62 kr.; vidékre fél- fél-ételért 1 frt, tíz soron fölül, egyszeri közlésért 2 frt, a Szent-István-Társulat igazgatóságához kérjük intézetni, évre 1 frt 70 kr., egész évre 3 frt 40 kr. ha többször közölteik, 1 forint 50 krajczár számítatik.

Uti tárczából.

(Folytatás.)

Bécsben a t. capuczinus atyáknál Mendlik Ágostonnal ismerkedtem meg, ki Pécsről mint szent-István-ünnepi szónok volt itt, s harmadnapra reá, mint később hallám, diéső babérokot aratott. Sajnálom, hogy sok uti gondjaim miatt mind az ő mind a tiszt. capuczinus atyák társaságát kevésbbé élvezhetem, — pedig ugyan magyaros kört képezének. — alig hitte volna az ember, hogy Bécsben van.

Másnap aug. 24. reggel négy órakor már utarkeltem, — a mariahilfi szép külvároson végig, a nyugati vaspályafőhöz. Élénk szibongás volt itt már a sok Neymeieres kéjutazók között.

En erszényem szerény tartalmához mérten csak harmadik helyet választék, mely hatvan forinttal olcsóbb volt, mint a második.

A mint így körülhézem magamat a sok vidor utazótárs között, két magyar urat hallék töprenkedni azon, vajjon nem volna-e tanácsosabb harmadik hely helyett másodikat választani? ki tudja minő gyülevész társaság jövend össze itt, s már csak rangunkhoz illőleg kellene föllépnünk nekünk is, mert ez meg ez második helyen van.

Az egyik egy pesti jogász volt, a másik, tulajdonképen a szóvivő, egy kis göndör haju alak, hamuszín hosszú attilában, magas papi esizmákkal; bajszatlan, de becsületes nyílt magyar arcz.

Ne törjék az urak fejéiket azon, szoltam én közbe, azt tartom mi a hatvan forintunkat másutt ezélszerűben alkalmazhatjuk, mint e kényelemszerzésre.

— Hát clarissime! melyik helyen megy? kérdi tőlem a kis pap-alak!

— Én is a harmadik helyre tartozom, és ha tesszik, társa leendek, s hogy ne soká titulázzuk egymást, én kilétemet azonnal megmondom, én ezinfalvi plébános vagyok, a győri püspöki megyében.

— En meg aradi minorita professor. Mezei Cyrill.

— No ecce, a galambok sem hordhattak volna jobban össze, hát aztán csak életre halálra összeálljunk.

— Mennyire örülök clarissime, hogy így találkoztunk, már bizony féltem, hogy tudja Isten, minő kellemetlen társaságban kell utaznom a 3-ik helyen. S mert egy professor collegám a második helyen van, már én is oda akartam menni.

Ezen czim „clarissime” kedves professor társamnál úgy látszik divatos volt, egyszer szabadkoztam is; de miután barátom szerette használni, biz én nem vesződtem a szabadással.

— Hagyja professor collegáját ösém uram, ott a hol van. Eleget látják egymást otthon — majd kipótolum én a helyét. Reggelizett-e már?

— Nem biz én.

— No hát lássunk hozzá; utra, nagy utra nem jó eh gyomorral menni.

— Vivat clarissime, hát menjünk reggelizni.

S kész volt a szövetség, kimentünk a kertbe, s nagy ügyyelbajjal szereztem két adag kávé, és hozzá valót, mert a sok utas már elkapta a készletet.

A vasuti kocsiban, ha kissé keményebb volt is az ülésünk, mint a második helyen, az uti társaság elég tisztességes volt. Elöttünk egy jó módu bécsi polgár ült, esinos művelt leányával, tovább egy erdély főmérnök s mások. — mellettem Cyrill barátom.

A reggel gyönyörű volt. A nap épen kibontakozóban a szürkületből, az ég azurkék, tiszta.

A nyugati vasut Bécs től kezdve csaknem Mőlkiig szebbnél szebb vidéken át, bájos völgyben halad, mindkét fölül nevető helységek, nyaralók, vidor erdőség, dombozatok és hegyek váltják föl egymást.

A mőlki híres zárdá fejedelmi fényben emelkedik a Duna fölött, sokat hasonlít Esztergam fékvéséhez.

Igy röppentünk el inkább, mint vonultunk Mőlki előtt; — később távolról a göttweihli benczés kolostor előtt. — Linznél déltájban benn voltunk a hegyes

sziklás Felső-Ausztriában, balra hagytuk Lambachot s mintegy négy óraker Salzburghoz értünk. Itt egy fél óráig tartózkodtunk, a mi alig volt elég a gyönyörű hegyes vidéket elménk tárczájába vésní; — innét hasonló szép változó hegyes, tavas vidék közt, hatalmas égi háboru kíséretében bele robogtunk Bajorországba, és este félnyolczkor Münchenben voltunk. Itt a ki mint érte, úgy kapott egy falat kenyér vagy sült után, mert a vonat megint megindult, s mentünk egész éjjel. — Augsburgnál éjféltájban lelettünk, s csak a sok lámpafényről gyanítottuk, hol fekszik. — reggel hét, nyolcz óra közt Lindauba értünk. Európa legszebb távához, melyen két gőzös szállított bennünket át Svájcba Romanyhorn kikötőbe. — Innét ismét vasutra szálltunk, és robogtunk a svájci havasok közt Zürich, Aarau mellett Bazelbe. Itt mintegy két óráig tartózkodván, ez időt fölhasználtam, s elillantam megnézni a baseli egykori egyházgyülekezet helyiségét, a szép két tornyu gót templomot, mely most a protestánsoké. Az egyház ritkaságai, melyeket nagy szívességgel mutattak, azonban mind katolikus tulajdonok. — szebbnél szebb drága régi szentségtartók, kelyhek, egyházi ruházatok, püspöki páleczák, fővegek, kereszték, könyvek, képek, szobrok; Rotterdami Erasmus szekrénye, íróasztala s több dőlék. Maga az imaház üres, ki van újítva, tisztogatva, s a mennyire lehet, eredeti kath. szelleméből kivetköztetve; de hideg, barátságatlan érzelem futja át az embert benne, s ezt éreztem később Londonban is sz. Pál nagyszerű templomában. — Imádkozni, Istenhez lélekben fölemelkedni ugyan mindenütt és mindenkor lehet, hegyenvölgyen, tengeren, szárazon. — de Isten fölségéhez méltó, Istenhez mintegy karon vezető templomok csak a katolikusokéi.

Anyaszentegyháznak hívjuk mi a katolikusok nagy testületét, melynek látható feje és földi központi kormányzója Romában lakó szentatyánk, a pápa; de ezen anyaszentegyház majd kétezer év óta tudta is a legalkalmasb utakat, módokat föltalálni, hogy gyermekeinek szívét az ima és ájtatosság óráiban a földtől, a mindennapi gondoktól el, és Istenéhez, teremtőjéhez az ég esillagos boltozatán túl ragadja, irányozza.

Mily szent hangulat, mily megmagyarázhatlan élet, mily érezhető jelenléte a láthatatlan Istenségnek lebeg keresztül a mi kath. templomainkon! A falusi szegény kápolnától egész a legmagasztosb domokig! — De persze, hogy a hol a szent művészet és jótevő gazdag uralkodók és más hívők áldozatkészsége kath. szellemünknek, hangulatunknak bővebb kifejezést adott és a buzgóság számtalan emlékeit hagyá századokon keresztül a késő unokáknak örökségül, hogy ott az ily élet és hangulat kézzelfoghatóbban, szembeötlőbben tűnik fel.

Mint gyermek a zalaegerszegi szép nagy templomot kezdém először megismerni, — és ismertem minden oltárát, minden képét, — mert szegény anyám és öreg anyám figyelmeztettek reájok; elmondák, hogy

ha ájtatos és jó leszek és buzgón imádkozom, ezen angyalok felviendik imádságomat Istenhez; s elmondák, hogy ha a templomban roszul viselenden magamat, ros leszek, szórakozott, nyugtalan, ide oda nézegető, nevető, akkor őrzőangyalom elszomorkodik, s akkor az a csunya ros lélek hibáimat fölírja és azok szerint bevádoland Istennél.

S így leend minden jó tettemmel, de így minden vétkeimmel is.

S így szoknak tenni más jó keresztény anyák is gyermekeikkel, így kezdik őket nevelni, és Istenhez vezetni.

Mennyi gyöngédség, mennyi természetesség, s minő gyakorlati életböleség rejlik ezen első nevelésben!

Később voltam a szép szombathelyi, zágrábi, győri, váci, esztergami, pápai, nagy-mária-czelli, fehérvári, kismartoni, loretoi nagy templomokban, láttam Bécs szép templomait; de láttam még mindezeknél szebbeket Münchenben, Nancyban, Párisban, Strassburgban, Rouenban, s a francia kikötővároskában Dieppeben. Istenem! minő szép, minő, szent felségedhez méltó szép hajlékok ezek! Minő „tremendum habitaculum, domus Dei, et porta coeli“, szent félelmű lakások, Isten házai, és mennyország ékes ajtai ezek!

Bizony, bizony, ha van szent kenetű religió a földön, az csak a ker. kath. hit, vagy nincs.

Protestáns atyánkfiai hajdan esupa boszúból, ellenségeskedésből, bennünket megsemmisítendő méregből kipuhtították templomainkat ékes készületeikből, sajátosságos vallási beruházásunkból, elolvasták harangjainkat, ledöntögették égbe mutató tornyainkat, kihányták az utczára szent képeinket, szobrainkat, ruházatunkat, vallási könyveinket és esuf átkozódások közt ellenünk elégették kath. őseik ezen szent hagyományát; mert mint állíták, mindez szükségtelen és babonához vezet, és az általok tisztított evangéliom világos fényével ellenkezik; — s ime ezen ellenséges barbársággal nem csak tömérdek kárt tettek a művészetnek, sok helyrephatóhatlan művészi kincset semmisítvén így meg; — de megfoszták szegények magukat a vallás külső legalkalmasabb szereitől, eszközeitől.

Mily szegényes puszták ezen protestáns imaházak!

Bazel Svájcznak legesinosabb városa, a Rajna partján, s központja a svájci vasuthálózatnak.

Innét Mülhausenbe, egy derék francia iparvárosba hajtánk, hol majd két óráig vesztegeltünk, a nélkül, hogy ki engedtek volna szállani. Itt volt Neymeyer ügynöke ellen — az első ingerültség, mely csaknem tettleges kifakadásokra adott alkalmat.

Este felé volt már, midőn megindultunk, s egész éjen át repülve másnap 8—9 óra tájban beérkeztünk Párisba.

(Folytatása következik.)

Hérits Antal.

Három lilium.

— Legenda. —

Tudomány és jámbor élet vala
A zárda fő két érdemesillaga,
Melyekből a tekintély ragyogott :
A ki látta, előtte meghajlott.

Csak egy ifjú szerzetes volt épen,
Kinek a dacz gyökért vert szívében. —
Most egy remekművet irt a főnök,
De érvein az ifju tünődött.

„Mária szüz?! nem lehet, nem lehet,
Hiába is okoskodik Egyed!”
Igy beszélt az ifju álapostol
És feldulta hitét álapostól.

Jónak látta mégis a hallgatást
S titkolt mindent, miként hamv a parázst.
Egyszer akart venni bátorságot...
(Egyeddel a kertben szemközt állott!)

Nem volt szükség. Istentől ihelve
Észrevév ezt az ő-z figyelme,
Mértis ajka e szavakra nyílik :
„Igen fiam, szüz volt ő, szüz mindig :
„Szülés előtt, szüléskor, és után“ — —
S botját földhöz veré a kert utján.
S im az úton, mint varázsütésre,
Három lilium két...
Ifju és ősz ott hull rögtön térdre.

Répásy János.

Egy anya végkivánata.

— Beszély. —

Elbeszélésünk színhelye egy tekintélyes alföldi város, melynek tarka életéből nem egy tanulságos eseményt voltam már szerencsés közleni e lapok kedvelt hasábjain.

A jelen elbeszélés tárgyát csaknem szóról-szóra közlöm egy fiatal kőműves ajkairól, kit a véletlen velem ismeretségbe hozott. Ugyanis első szülöttjének keresztapát keresvén, e szép jelentőségű keresztényi kötelességre e sorok íróját kérte fel nejevel együtt, kit mint egyik jóakarójának leányát még legénykorában ismert. A keresztelés alkalmából egy kis lakomát csapott az első szülött okozta örömben boldog fiatal családapa, mely alkalommal a következő érdekes történetkét beszélé el életéből :

— Még félve is alig mult, hogy kőműves legény lettem, midőn szegény apám — szintén kőműves — egy állványról véletlenül leesve szörnyet halt s engem anyámmal együtt a legnagyobb szegénységben hátrahagyott. Csak a legszigorubb takarékoság mellett lehetett elérverelt butorainkat lassankint visszaváltanunk és egy szegényes szobát kibérelnünk.

— Ily szegényes, de türethető állapotunkban anyámmal, kinek egyedüli gyermeke valék, sorsunkkal már meglehetősen ki valánk békülve egész azon perczig, midőn anyám látására el kezdett panaszkodni, mely napról-napra jobban elgyengült a nélkül, hogy anyám arra gondolt volna, vagy legfőlebb be merete volna valani. — Ennek mentegetésére mindenkor talált valami ürügyet. Ma a füst volt oka, holnap a ködös idő; csak öt év mulva kezdett komolyan aggódní szemei miatt. Már nem volt képes a kisebb tárgyakat megkülönböztetni; fel kellett hagynia a varrással; én magam is aggódní kezdettem anyám szembaja miatt.

— Matyi bácsi, anyám bátyja, szintén kőműves, azt tanácsolta, menjünk el valamely szemorvoshoz, s egyet ajánlott is, kinek házáat ő szokta ősenkint betisztogatni.

— Nagy bajba került erre rávenni anyámat, mivel

nem levén soha beteg, nem is tartott semmit a gyógyszerre; végre azonban mégis el hagyta magát az orvoshoz vezettem.

— A szemorvos, középkorú férfi vala, magas, szikár természetű s büszke higgadtsága. Megnézte anyám szemét, egy szót sem szólott, hanem irt egy rendelvényt, melyet kezembe adott. Nagyon szerettem volna tőle egy szót hallani, mely meg megnyugtatót volna; de mások is vártak már tanácsára, és így nem mertem egy szót sem szólani s el kellett mennünk úgy, miként jöttünk. Azonban az ajtóban észrevettem, hogy Matyi bácsi nem jó utánunk. Bátorabb levén a szemorvos előtt, egy kérdést kockáztatott anyámról. Megvártuk őt az utcán, a hol csakhamar utolért bennünket.

— Ugyan mit mondott ez a titkolózó kuruzsló? kérdé anyám, nem tudván megbocsátani az orvos néma hidegségét.

— Azt mondta, hogy egyél, édes hugom, tetszés szerinti peccenyét, ha lesz, s alügyál gond nélkül, visszonzá Matyi bácsi.

— De biztos-e, hogy anyám szeme megjavul? — kérdém tőle.

— Hát nem adott egy papírt kezembe? válaszolá nagybátyám.

— Itt van ni!

— No hát, tedd azt, mi rajta irva van, s aztán hadd folyjon a víz a Tiszában.

Matyi bácsi határozott rövid hangja engem meglepett; de azon perczben nem akartam semmit válaszolni. Karon fogta anyámat s ezerféle közönbös dologról beszélt vele lakásunkig; soha ily beszédesnek nem ismertem őt. Azonban midőn lakásunkra érkeztünk, egy kissé félrehittam őt, hogy kérddhessek tőle valamit.

— Én is ezt akartam, mondá halk hangon; ha majd eltávozom, jőjj utánam.

Anyám házi ügyei rendezéséhez fogott; Matyi bácsi pedig csakhamar bucsut vett, és én követtem őt.

Midőn kiléptünk az udvarra, nyughatatlanul kér-
dém tőle, mi mondani valója van?

— Várjunk, míg kiérünk az utcára, válaszolá.

Már az utcán voltunk, de ekkor is csak mintegy
harminez lépésnyi távolban szólalt meg.

— Az Istenre kérem Matyi bácsi, mit mondott az
orvos? kérdém tőle aggodalmasan.

Erre szorosán hozzám közeledett.

— Hogy mit mondott az orvos? aligha nem két-
kedni fogsz rajta; ő azt tartja, hogy Magda hugom
közel van a megvakuláshoz.

Erre egy önkénytelen sohaj tört ki ajkaimon; de
nagybátyám tovább folytatá:

— Ehj! terengettél! nem azért mondom ezt, hogy
jajgatásra fakadj! beszéljünk, mint férfiakhoz illik,
csendesesen.

— Anyám megvakul! ismétlém, és mi lesz akkor
belőle? Hol találok neki vezetőt? Ki fogja gondját
viselni?

— Itt van ni! mondá Matyi bácsi; nagyon termé-
szetes, hogy valamire el kell magunkat határoznunk,
erről akartam veled beszélni. Egy vak öreg asszony
nehéz nyűg lenne fiatal legénynek; tőled függ, ha ne-
héznek látod-e e nyűgöt?

Én erre szeme közé néztem olyképen, mintha azt
akarnám neki mondani, hogy nem értem őt.

— Igen, igen, mondá folytatólag, felelően kérdő
arezkifejezősemmre; megszabadulhatsz tőle, ha rávisz
szíved. Van menedék az elhagyatott szegények számára.

— Ugyan hol?

— A kórházban.

— Azt akarná Matyi bácsi, hogy anyámat koldu-
sok közé vigyem? kiálték fel.

— Terengettél! talán bizony tanácsnok vagy, —
mondá Matyi bácsi, rám sem tekintve; vannak ott gaz-
dagabb származásúak is, mint Magda hugom, valódi
urasszonyok, kik után egykor inasok jártak.

— Meglehet, de ezeknek nem volt fiok! válaszolám.

— Kérdés, mondá folytatólag nagybátyám, vállat
vonítva, a fiuk ninesenek többre kötelezve, mint az
anyák; s ninesenek-e oly anyák, kik árvaházba adják
gyermeküket?

— De ezt nem tette az én anyám, — vágék közbe
élénken; az enyém karjain ápolta, míg kicsiny valék,
saját emlőivel táplált, s most elhagyjam őt! Nem, nem,
Matyi bácsi; ezt nem tehette fel rólam. Ha jó anyám
elveszti szeme világát; akkor ott lesz az enyém; egyik
az övé lesz, másik az enyém; s ha másként nem lehet,
ezzel is be kell érünk.

— Ezt te szíved felindulásában mondod, jegyzé
meg Matyi bácsi; de hidegvérrel kell ezt megfontol-
nod. Gondold meg, hogy ez oly golyó, mely lábodon
talál. Isten hozzád függetlenség, takarékoság, sőt még
nősülés is; mert jó sokáig nem leszel te képes annyit
keresni, hogy egy családot eltarthass ily nyűg mellett.

— Ily nyűg mellett — ismétlém megbotránkozva,
csalatozik Matyi bácsi; öreg anyám elégteltté és bá-
torrá teend. Midőn születtem, én is ily nyűg voltam, s ő

mégis örömmel fogadott. Jól tudván, mire vállalkozom,
azt is tudom, hogy mit szíved mond, azt eszem is he-
lyesli. Nehéznek találom ugyan a megpróbáltatást és
szerettem volna, ha nem kell vala elviselnem; de mi-
után itt van; verjen meg az Isten, ha mind végig nem
teljesítem kötelességem!

Erre Matyi bácsi, ki eddig nem nézett reám, hir-
telen felém fordult s megragadá két kezem.

— Te jóra való fiu vagy! — mondá érzékenyen;
akartam tudni, mi fekszik szíveden s vajjon erős-e az
alap; most már meg vagyok elégedve. Tehát nem kísér-
telek tovább; szóljunk nyíltan.

— Hanem hát a szemorvos csakugyan azt hiszi,
hogy nincs orvosság, kérdém tőle.

— Ezen meggyőződésben van, mondá Matyi bácsi;
azonban midőn elbuesztam tőle, azt mondá, volna
ugyan még remény, enyhíteni a bajt, ha a jó asszony
künn lakhatnék a szabadban, és szemei folyton a zöld
mezőn s fákön legeltetnének.

Én közbevágólag mondám, hogy oda küldöm őt.

— Ez nehéz lesz, mondá ellenvetőleg nagybátyám;
igy kétszer annyiba kerülne tartása; és én nagyon fé-
lek, hogy erszényed szűkebb lesz, mint jó kívánságod.

Azonban az orvos által adott kétes remény engem
egészen elfoglalt, tanakodtunk nagybátyámmal, mint
vihetném ki tervemet. Végre eszébe jutott Rigóné, egy
özvegy tanyai lakos, kinél anyám, mint némileg rokon-
nál, talán ellakhatnék valami rendkívüli költség nélkül.
Irtunk tehát neki, s kedvező válasz érkezett.

Még csak az volt hátra, beleegyez-e a beteg maga
is. Erre szükség vala, hogy könyörgésemet Matyi bácsi
egész ékesszólásával támogassa. — Anyám tanyai laká-
sát számkivetésnek tekinté, nem is akart rá gondolni.
Végre azonban mégis engedett, s én személyesen vit-
tem őt ki a tanyára.

Rigóné, mint rokonokat fogadott bennünket. Jobb
asszonyt még nem ismertem ez életem nálánál. Rögtön
fölsimerte anyám természetét és megígéré, hogy ked-
vére fog neki tenni mindenben.

— A mi tőlem nem telik ki a gondoskodásban —
nyilvánítá Rigóné — majd segít abban Kati leányom,
ki egy hónap mulva már haza szabadul szolgálatából,
hogy öreg napjaimban legyen ki ápoljon.

Ily szívélyes biztosítás mellett teljesen megnyug-
tatva tértem a városba.

Egy időre ezután Matyi bácsi egy este így szólit
meg: szombaton este utam van egy munka felvállalása
végett a tanyára; kocsit küldnek értem, nem jönél ki
anyádat meglátogatni, holnap este itthon leszünk újra.

Az ajánlatot elfogadtam; mindössze is még csak
kétszer látogattam meg ezelőtt anyámat; a legutóbbi
alkalommal már csaknem teljesen vaknak találtam őt,
különböleg pedig egészségesebb vala mint valaha. De
ennek már három hónapja mult s azóta sürgős mun-
kám folyton visszatartott a látogatástól.

(Vége következik.)

S . . . . .

Gyémánt-vonások

IX. Pius szentséges atyánk életéből.

(Mastai, mint pápa.)

IX. Pius tartózkodása Gaetában.

A mint IX. Piusnak a nápolyi királyhoz intézett leveléből láttuk, nem volt még elhatározva, vajjon a szentatyá Gaetában fogja-e átélni a száműzetés terhes napjait; azonban a király vendégszerető fogadása, a kitüntetés, melylyel a szentatyá irányában volt, ama figyelmes gondoskodás, melynél fogva a kormányzó palota számára azonnal berendeztetett, nem hagyának semmi kétséget fenn a felől, miszerint a menekülő pápa igen is szívesen látott vendég volt Gaetában, s így a távozásra nem is lehet gondolni.

Nem szándékunk szentséges atyánknak a száműzetés ideje alatti leélt eseményeit egyenként ismertetni tisztelt olvasóinkkal, elégségesnek tartjuk azt mondani, hogy szentatyánk a vendégszerető kis városban következetes volt előbbi életéhez: ő itt is Jézus Krisztus méltó helytartója s első példánya volt a valódi keresztény erényességnek; mint fáradhatlan főpásztor Krisztus nyájának itt is szívében viselő az anyaszentegyház érdekeit, s nem szűnt meg azokban szakadatlanul működni; mint türelmes s megadó áldozata egy gyalázatosan ellene forralt összeesküvésnek, alázatosan meghajolt amaz érzékeny csapás alatt, melylyel az isteni gondviselés jámborságát s lelki erejét próbáköze tette; itt sem szűnt meg jó téteményével elárasztani szívből szeretett fiait; hajh! mert az isteni kegyelem kiapadhatatlan forrása folytonosan buzgott tiszta szent lelkében! miért is szorgalmasan látogató a kórodákat s más jótékony intézeteket; jótékony jelenlétével s a vallás ünnepeles szertartásaival éltető a hívők lelkét; minden jámbor cselekménynek ő volt vezéreszillaga; kenetteljes beszédével elbájoló hallgatóit; mindenkinek szabad bemenetet nyitott magához; a nyomorgóknak segélye, a szenvedőknek vigasztalása, szóval mindenkinek mindene volt, mindenkinek szívére le tudá varázsolni az ég üdítő s áldást osztó harmatát. — Noha mint említők, nem akarunk IX. Piusnak Gaetában átélt napjairól részleteket elősorolni: azonban nem tartóztathatjuk meg magunkat, hogy azon három nagy horderejű eseményt, mely némiképen szentatyánk élettörténetét s tevékenységét is vázolja, ne ismertessük olvasóinkkal.

Ugyanis ezen események igen élénk színben tüntetik fel IX. Pius mint uralkodót és mint anyaszentegyházunk buzgó fejét.

Az első esemény volt azon kiáltvány, melyet 1849-dik év január 1-sején alattvalóihoz intézett.

Ezen okmányban IX. Pius kijelenti ama fájdalmas benyomást, melyet a lefolyt gyászos események szomorúsággal telt atyai szívének okoztak; megvallja, hogy mindeddig remélte, miszerint a lelkiismeret szózata eltévedt s ellene annyi vétekkel terhelt fiait végre a jó utra fogja téríteni; de minthogy a régi féltelenséget napról-napra új gonoszsággal tetézik: kénytelen ellenük azon elvithatatlan s legfölsőbb hatalomhoz folyamodni, melynek letéteménye nála van, s mely lelki fegyvert Jézus Krisztus helytartójának kezei közé tett le; s egyházi átokkal sújtja mindazokat, kik istentelen befolyásukkal a forradalom tényezői voltak. — Aztán a pápa szomorkodott szívvel rajzolja ama méltó haragot, melyhez folyamodnia kellett, s azon utolsó fegyvert, melyhez nyulni kényszeríték, hogy ügyét, mely szintén Isten ügye is, védelmezze; végre bezárja szavait azon ígérettel, hogy a vétkeseknek kész megbocsátani, s azon buzgó ohajtás-

sal, hogy eltévedt fiait minél előbb atyai szeretetébe visszatérjenek. — Érdekességénél fogva ime közöljük az egész szöveget:

„Kedvelt alattvalóinkhoz!

Békés tartózkodásunk helyén, hova tetszett az istei gondviselésnek bennünket vezérelni a végből, hogy szándékunkat és akaratunkat teljes szabadsággal nyilváníthassuk, nyugodt várakozásba voltunk, remélve, hogy valahára felvillanni látandjuk eltévedt gyermekeink lelkismeretének szunnyadó világát, fájjalván ama szentségtörő bűntényeket, melyeket az irántunk hűséges egyének elkövettek, kiket részint kegyetlenül legyilkoltak, részint gyalázatos módon bántalmaztak, nem különben fájjalunk amaz istentelen bevégzett erőszakoskodásokat, melyeket saját palotánkban személyünk ellen foganathattak: s még eddig esakis egy száraz meghívást kaptunk visszatérni fővárosunkba anélkül, hogy csak egy szóval is kárhöztaították volna az általunk felemlítendő merényeket; a nélkül, hogy csak némi biztosítást nyújtottak volna nekünk ama romlott egyének esztelen fenyegetései ellen, kik még most is vad zsarnoksággal félemlítik Rómát s az egyházi államot.

Vártunk, remélve, hogy az általunk kibocsátott tiltakozás és határozat vissza fogja őket vezetni személyes kötelességeikhez, és hűségi nyilatkozatra bírja még azokat is, kik államunk fővárosában ezen kötelmeket megveték és lábbal tapodák; ámde a megtérés helyett vakmerően az alattomos esküszegésnél és nyílt lázadásnál is utálatosb ténytet követtek el, s ez által szívünköt esordultig megtöltve fájdalommal, egyszersmint méltó haragunkat magukra keltették, mely az egész anyaszentegyházat meg fogja szomorítani.

Értjük ugyanis azon minden tekintetben kárhözatos ténytet, melynél fogva elég vakmerők voltak elrendelni az ugynevezett római állam általános nemzetgyűlésének összehívását azon czélből, hogy új politikai kormányformát állítsanak fel a pápai állam részére.

Ekként méltatlanságot méltatlanságra halmozva a népszavazó fejtelenség kezdői s elesztői egész erejüket megfeszítik, hogy a római pápa világi hatalmát megdöntsék, feltéve, és elhárítva magukkal, hogy uralkodói hatalma vita tárgya lehet, s a töredék szeszélyeinek hódolni tartozik: holott megdönthetlentül egy sokkal régibb és erősb alapra van fektetve, s szükséges, hogy a világ minden nemzetét azt tiszteletben tartsák, megismerjék s védelmezzék.

Meg akarjuk méltóságunkat mindazok boncsolásától kiemelni, kiket ama borzasztó és utálatos tett már eredeténél esztelensége és alakjának törvénytelenége s a czél gonoszságánál fogva magában rejt; de mindenesetre hozzánk tartozik azon apostoli jogunknál fogva, melylyel noha méltatlanul, mi vagyunk felruházva, és azon felelősségnél fogva, melylyel legszentebb eskünk szerint a Mindenható előtt le vagyunk kötve nem csak tiltakozni, mint azt a legerélyesb s leghatározatosb módon meg is tettük: hanem egyszersmind kárhözhatatunk is kell az egész világ színe előtt azon merényletet; mely függetlenségünk és uralkodói Felségünk ellen elkövetett, azon merényletet, mely az isteni és emberi törvény szerint a legszigorubb büntetést vonja maga után.

Meg vagyunk győződve, hogy ti kedvelt alattvalóink ezen arezáltan összehívás hallatára méltó bosszankodással lettek el-

telve, s tovalöktétek magatoktól ezen jogtalan s bünös meghívást.

Tehát, hogy ne mondhasátok, hogy a mézes csábok által elámitva s a romlott tanok terjesztése által megcsalatra voltakotok légyen, sem pedig hogy nem ismertétek amaz erőszakoskodásokat, melyeket az ellenség a renden, törvényen, jögon s az egész szabadságon söt még lelketek üdvén is elkövetett: ma ismét fel akarjuk emelni és széthangoztatni szavainkat akképen, miszerint meggyözdthessetek elhatározott akaratunkról, melylyel nektek, bármily rang- vagy állásban legyetek, megtiltunk minden részvétet amaz összejöveletekben, hol az általunk jelenleg károhozottatott gyütlésre a választások elrendeltettek légyen.

Egyuttal emlékeztetünk benneteket, hogy ez egyenes tilalom, melyet tudotokra adunk, szentesítve van elődünk s az egyház zsinatok által; különösen pedig a trienti szent zsinat (XXII. ülés, 2. fej.) ismételve kijelenté károztatását, nevezetesen, hogy nagyobb egyházi átok alá esnek mindazok a nélkül, hogy ezt különösen is ki kellene nyilvánítani, kik a romai pápa világi hatalma ellen vétkes merényletekben vesznek részt; a mint tehát mondjuk, hogy szerencsétlenségünkre mindazok, kik a fennemlített eselekedetben vagy az előbb elkövetettekben részt vettek ugyanazon kormány kárára, vagy kik bármily ál ürügy alatt megzavarák, sérték, vagy bitorlák a mi tekintélyünket, ezen egyházi átok alá estek.

De habár kötelezetteknek érezzük magunkat már lelkesmeretünknel fogva megtartani, s megvédeni Jézus Krisztus jegyesének ránk bízott örökségét, s ha e végett sujtanunk kell is az igazságos szigor pallosával, melyet maga Isten a mi biránk adott e használatra kezünkbe: még sem feledkezhetünk meg arról, miszerint a földön Annak helyét töltjük be, ki még igazságosságának gyakorlatában sem szünik meg irgalmas lenni. — Tehát égre emelt karokkal egészen átadjuk s neki ajánljuk azon igazságos ügyet, mely inkább az övé, hogy sem a mienk, s kijelentjük ujjal, hogy készek vagyunk kegyelmének hathatós segélyével a kath. egyház védelmében kiüritni az üldözés kelyhét, melyet Ő maga üritett ki először ugyanezen anyaszentegyház üdvösségeért; nem szününk meg kérni s könyörögni miszerint méltóztatnék jóságában meghallgatni forró imánkat, melyet éjjel-nappal hozzá intézünk az eltévedtek megtérése, s üdvösségeért.

Nem virrad fel ránk kedvesebb nap annál, melyen megadatik nekünk azon szerenese, hogy láthassuk mindazon fiainkat az Ur aklába viszatérni, kik jelenleg nekünk annyi panasz s bánatra bánatra adnak alkalmat.

Ezen boldog nap reménye megerősödik bennünk ama közös ima által, mely naponta a kath. hívők szívéből s ajkairól a mienkkel egyesülve felszál az isteni irgalom trónjához, mely őt kéri s kényszeríti, miszerint változtassa meg a bünösök szíveit, s vezesse őket vissza az igazság s jogszerűség útjára.

Kelt Gaetában 1849-dik év 1-ső napján uralkodásunk harmadik évében. IX. Pius.*

Mily erélyes s mégis mily kedves hangon van a kiáltvány szerkesztve! Meglátszik biz ezen, hogy Jézus Kristus tiszta valása volt mondolója, nem pedig mint sok más önkényi s szabadelvü uralkodónál nyers hatalom... és a kard!...

A második nevezetes esemény egy nyilvános s ünnepélyes tiltakozás volt, melyet a pápa-király még ugyanazon január folyamában a diplomatai testület előtt tett. — Ezen tiltakozásban ő szentsége csatlakozik hü alattvalóinak azon töredék elleni panaszához, mely gyülekezetében a pápát a római államban minden jogától s a világi hatalomtól megfosztottnak nyilvánítá, s IX. dik Pins a világ uralkodóihoz fölebbezett. — Sajnáljuk, hogy e tiltakozásnak csak töredékét adhatjuk, mely így hangzik:

... „Miatán a pápai állam alattvalói egy vakmerő töredék által, mely az emberi társadalomnak veszedelmes ellene, a legnagyobb nyomor örvényébe taszítottak: mi mint ezen állam fejedelme, de még inkább mint a kath. anyaszentegyház feje, a pápai állam alattvalói legnagyobb részének fájdalmas panaszát s abbeli kérelmét terjesztjük elő, miszerint bár mielőbb ketté törve látnák a sorvasztó lánczot, mely őket most lekötve tartsa.

Egyuttal kérjük a szentszék világi hatalma szentesített jogainak sértetlen megőrzését, azon jogokét melyek az isteni gondviselés munkálkodó rendjében elkerülhetlen szükségesegek a szentszék tanító jogainak szabad gyakorlatára. — Azon élénk részvét, mely ügyünk érdekében a földkerekségén nyilatkozott, fényes bizonyítéka annak, hogy ügyünk a jogszerűség ügye.“

Ennyit tudunk a tiltakozásról, mely hogy erélyes s igazságos volt, e kevésből is láthatjuk. — IX. Pius és az egyházi állam a külső igazgatásoknak s az erőszakos kisebbségi pártnak lett áldozata; e miatt panaszkodik a szent atya, s ily értelemben akarja ezélba venni a megkívántató orvoslást. — Nem vérengző hadjáratot kíván, hanem azt, hogy a szabadelvü fegyverekből kovácsolt rablánczok mielőbb szétöressenek; hogy a nép megszabaduljon a rémkormány okozta nyomástól, s élvezhesse a béke áldásos gyümölcseit. — Ilyen a keresztény politika, mely éltet; a mostan uralkodó politika pedig gyilkol testileg, lelkileg.

És végre a harmadik nevezetes esemény volt ama körlevél, *) melyet a szentatya ugyanazon év február havában a kath. világ püspökeihez intézett, a boldogságos Szüz szeplötelen fogantatásának érdekében.

Megemlékezzünk ugyanis, hogy XVI. Gergely pápaságának idejében az anyaszentegyházban azon forró vágy nyilatkozott, vajha a szentszék által ünnepélyesen határozatban döntenék el: hogy a boldogságos szüz Mária mint Istennek anyja eredeti bün nélkül fogantatott; megemlékezzünk továbbá, mint ohajtotta boldogult elődje a kath. világ ezen szent vágyát teljesíteni, s végre mily sürgös kérelmek érkezének be hozzá is már, mióta a pápaságra emeltetett: ez volt tehát az alapeszme, mely alkalmat adott ezen hosszú s ünnepélyes okmány kibocsátására. — A pápa bizonyossá tett mindenkit, miszerint nem fekszik semmi inkább szíven, minthogy mikép tudná ő is növelni Mária dicsőségét; s ha hatalmában volna a szeplötelen fogantatás nagy kiváltságát megállapítani, meg lenne gyözdve, hogy ez által a jövő nemzedék s az egyház boldogságát is tetemesen előmozdítaná. Végezvén jelenti testvéreinek a püspökségekben, hogy a kérdést a bibornokok s a legkiválóbb hittudósok vizsgálata alá fogja adni; s hogy a malasztok új forrását fakaszszák fel a magasból, e szent vállalatra felkéré őket, hogy a híveket szólítsák fel buzgó imára, s tudassák vele, mily áhitattal viseltetnek a hívők a boldogságos szüz szeplötelen fogantatása iránt; s magok is jelentsék ki egyéni véleményüket, vajjon mit gondolnak a kérdés s a határozat korszerűsége fölött.

Az eszme megpendült, s az ige testé lön. IX. Piusnak jutott a szerenese s dicsőség e régtől fogva áhitatos, jámbor

*) Eme kitünő körlevelet, ha Isten életünknek kedvez, s a mélyen tisztelt szerkesztő ur becses lapjába felveszi, annak idején a boldogságos Szüz szeplötelen fogantatásáról külön cikkben egész terjedelmében fogjuk közölni.

hitet hitágazattá emelni. IX. Pius minden esetre növelé a boldogságos szűz dús fényét, s azért szereti is őt Mária, s nem hagyja el őt semmiféle körülmények között. A mi szeretett hazánkat is Mária országának nevezték egykor, s boldog is volt az ország; de most elpártoltunk tőle; mostoha gyermekei levünk!... Ilyenkor elszomorodik az ájtatos ember szive;

elmélyed a régi boldog időkben, s mikor felébred a szomorú jelenre, feljajdul a sok istentelenségre, és önkénytelenül is térdre rogyik s buzgó áhitattal rebegik ajkai: „Bűn nélkül fogantatott szűz könyörögj érettünk!... (Vége követk.)

Közli Fischer Lajos.

R ó m a i l e v é l.

R ó m a, mart. 29. — Hogy a gyümölesoltó boldogságos Szűz ünnepnapja, mely is a mi üdvösségünk hajnala és megváltásunk kezdete — nagyobb fényünnepélyességgel Rómában, a kereszténység szívében megünnepeltessék; jó régi szent szokás szerint a pápa udvari kíséretétől környezetve a Santa Maria sopra Minerva nevű dómécsk egyházába szokott menni szentmiseáldozatra, melyet ez egyház címzetes bibornoka Gonella Eusták viterboi püspök ur ő eminentiája teljes egyházi szolgálattal mutatott be Annak, ki e napon Názáretben Gabriel főangyal üzenete szerint tiszta szűz méhében érettünk megtestesült; a szentmise után a jelen volt bibornoki testület tagjai a római főpapsággal egyetemben szeretetadomány filléreiket adták össze, melyeket az ezen egyházban levő della Santissima Annunciata nevű testvérület elfogadván, a többi összeghez esatolt, melyből ez évben 878 férjhezmenendő római hajadon menyasszonyi ajándékban részesült. E testvérület a folyó évben összesen 27,468 római tallért osztott szét. — Hogy az ekként megajándékozott hálás elismerésüket bebizonyíthassák, a 878 leány közül 12 tiszta fehérbe öltözve a sekrestyébe vezetett, pápa ő szentsége elé, ki atyáilag szólott hozzájuk, intvén őket, hogy azon keresztény jámborságban állhatatosan megmaradjanak, mely miatt meg is

jutalmaztatott, miután lábcsókra bocsátotta őket, valamennyit atyáilag megáldotta.

Ezután ő szentsége diszkocsiba ülve Bonaparte és Berardi bibornokok társaságában visszatért a Vatikánba, mindenütt azon utcákon, melyeken keresztül haladott a nagyszámu jelen volt közönségtől lelkesen üdvözöltve.

E napokban IX. Pius pápa ő szentsége értesülvén azon nyomorról, melylyel a subiacói apátság lakói küzdenek, zárlat alatt levén ezen apátság jószágai D'Andrea bibornok és apát ur nyílt engedetlensége miatt, — és az oda küldött helyettnök fölhatalmazva nem levén a közbányákban munkák folytatására, ebbeli tilalmát visszavetvén, és jelentékeny pénzüsszeggel a szegény munkásokat fölségelleni parancsolá, valamint a garibaldisták mult őszi hadjáratában ezek által meglopott s kirablott egyházak számára többféle egyházi ruhákat és edényeket ez uttal küldeni kegyeskedett.

A husvéti szent ünnepekre sok vendégünk érkezett már, jelesen Angolhonból, meg Amerikából. Édes hazánkból e lapnak érdemes szerkesztője ft. F ü s s y Tamás ur szerencsésen megérkezett.

M i u j s á g ?

— Király ő Felsége naponkint, midőn reggeli 5 órakor harangoznak, már reggeliz s azonnal kabinetébe távozik és a folyó ügyekről tudomást vesz. Ő Felsége minden egyes folyamodványt személyesen néz át s a fontosabbakra legmagasabb kívánatát sajátkezűleg reájegyzi.

— A nápolyi királyné három hónapig fog fővárosunkban mulatni, néhány hetet töltve Gödöllőn is. — A királyi gyermekek szintén Budára fognak jöni, de a melegebb napok beálltával Gödöllőre mennek.

— Haynald Lajos kalocsai érsek ő exeja a m. tudós társaság igazgató tanácsának tagjává lőn megválasztva. (R.)

— Ugyancsak ő nagyméltóságára nézve a következőket olvassuk az „I. T.”-ban: Nagymélt. és ft. Haynald Lajos kalocsai érsek ur ő kegyelmességének országos gondjai közepette legujabban uradalmi tisztjei iránt tanusított páratlan nazyelkülsége és kegyes adománya, melynél fogva az elaggott vagy másként munkaképtelenné vált uradalmi tiszték úgy özvegyeik és árváik jövőjét biztosító nyugdíjintézet megalapításához 10 ezer forinttal járulni méltóztatott, az összes uradalmi tisztséget örök hálaára kötelezte. — Nem késik azért a tisztség ezen nagy kegyelmet a legmélyebb alázattal megköszönni s az egek Urát ez alkalommal is a legbensőbb áhitattal kérni, hogy az ország-szerte tisztelt és jótettekben oly gazdag egyháznagyot, e tiszt-ségnek pedig kegyelmes urát, az egyház díszére és a hazánk javára sokáig éltesse.

— Folyó hó 5 kén nyújtotta át a bécsi apostoli nuncius a pápai okmányt Greuter és Jäger tanár uraknak, kiket ő szentsége titkos kamarásaivá nevezett.

— Egerben nagy előkészületek folynak az orvosok és természetvizsgálók nagygyűlésére; a gazdasági egyesület kiállítását rendez; érmeiket is vernek, melyek az ünnep emlékére szét fognak osztatni.

— Budán a várban történeti nevezetességű férfiak által lakott házak megjelölésére legközelebb husz emléktábla fog ünnepélyesen befalaztatni az illető épületekbe.

— Boldogult nagy hazánkfia, gróf Széchenyi István lelki üdvéért f. hó 8-kán Pest összes kath. templomaiban gyászistenisztelet tartatott.

— Fogarassy Mihály erdélyi püspök ő excelentiájának újabb jótékony áldozatairól értesülünk; ugyanis az erdélyi egyházmegyei kisegítő pénztár javára rendes illetékképpen felajánlott 2000 frttal o. é. megkezdte az aláírást. Azonkívül az apanagyfalusi plébániát rendkívüli módon 10,000 frt összeggel megalapította. Végre a esikmindszenti iskolaházra 150 forintot adományozott. (I. T.)

— A Rómában fekvő francia katonák husvéti ájtatosságukat végzendők, a szent Lajosról címzett egyházban járultak az Ur oltárához. Laurencol jezsuita atya tartott számukra szent beszédeket; vallásosságuk hősiességökkel versenyez. (R.)

— Azon ünnepélyek, melyekkel a rómaiak a pápa visszájöttét szokták évenként megünni, mivel ez évben ápril 12. dikére husvétünnepje esik, 16-ra vannak áttéve.

— Az általunk is jelzett „Esztergami Irodalmi Egyesület” immár megkezdte működését, minek bizonyítéka az előttünk fekvő két füzet „Szellemi Csatak” és „A Polgári Házasság”; emez ft. Palásthy Pál egyetemi tanár, az első pedig Ney Ferencz,

